

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS

LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2021 m. lapkričio 17 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Alės Bukaviniienės (pranešėja), Gražinos Davidonienės (kolegijos pirmininkė) ir Egidijos Tamošiūnienės,

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnaginėjo civilinę bylą pagal ieškovo R. Ž. kasacinį skundą dėl Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. vasario 9 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovo R. Ž. ieškinį atsakovei bankrutuojančiai uždarajai akcinei bendrovei „Vilkvėja“ dėl nuostolių atlyginimo ir atsakovės bankrutuojančios uždarnosios akcinės bendrovės „Vilkvėja“, atstovaujamos bankroto administratorės uždarnosios akcinės bendrovės Įmonių bankroto administravimo ir teisinių paslaugų biuro, pareiškimą ieškovui R. Ž. dėl įpareigojimo atlikti veiksmus natūra – sutvarkyti žemės sklypą be jo savininko ieškovo R. Ž. sutikimo, tretieji asmenys byloje bankrutuojanti uždaroji akcinė bendrovė „Dumesta“ ir Ko, S. K., uždaroji akcinė bendrovė „Gintrėja“.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl teisės normų, reglamentuojančių bankroto administratoriaus pareigą organizuoti atliekų, užteršto dirvožemio ir grunto sutvarkymą, aiškinimo ir taikymo.
2. Ieškovas R. Ž. kreipėsi į teismą prašydamas priteisti iš atsakovės BUAB „Vilkvėja“ 42 Eur skolos, 50 Eur nuostolių atlyginimą dėl neteisėto nuomos sutarčių nutraukimo ir solidariai iš atsakovių BUAB „Vilkvėja“ ir UAB „Gintrėja“ 539 695,94 Eur nuostolių atlyginimą, 6 procentų dydžio metines procesines palūkanas bei bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.
3. Kauno apygardos teismo 2017 m. gruodžio 6 d. sprendimu ieškovo ieškiny buvo patenkintas iš dalies priteisiant ieškovui iš atsakovės BUAB „Vilkvėja“ 42 Eur skolos, 50 Eur nuostolių atlyginimą, kita ieškinio dalis buvo atmesta. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija 2018 m. gruodžio 11 d. nutartimi civilinėje byloje [Nr. e2A-649-790/2018](#), išnaginėjusi ieškovo apeliacinį skundą, panaikino Kauno apygardos teismo 2017 m. gruodžio 6 d. sprendimo dalį, kuria buvo atmestas ieškovo ieškinio reikalavimas dėl 539 695,94 Eur nuostolių atlyginimo priteisimo, ir šią bylos dalį perdavė iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui.
4. Ieškovas šioje ginčo dalyje nurodė, kad jam nuosavybės teise priklauso 14,0189 ha žemės ūkio paskirties sklypas, esantis (*duomenys neskelbtini*), kuriame jis, kaip ūkininkas, yra įregistravęs ūkininko ūkį. Ieškovas paaiškino, kad 2015 m. kovo 31 d. su atsakove BUAB „Vilkvėja“ sudarė dvi žemės nuomos sutartis, kuriomis iki 2030 m. kovo 31 d. atsakovei išnuomojo dvi minėto sklypo dalis (po 6 arus). Ieškovas nurodė, kad atsakovė BUAB „Vilkvėja“ ateityje siekė įsigyti šias sklypo dalis ir jose statyti dvi vėjo jėgaines. Todėl atsakovė pradėjo ir pasitelkusi UAB „Gintrėja“ atlikti parengiamuosius darbus – įrengė dvi aikšteles su nuvažomis. Ieškovas paaiškino, kad 2016 m. balandžio 5 d. atsakovė pranešimais nutraukė nuomos sutartis, tačiau nutraukusi sutartis jai išnuomotų žemės sklypo dalių nesutvarkė, nepašalino statybinio laužo, taip pat sklypuose vykdytos veiklos ir statybos padarinių. Po kreipimosi į teismą paaiškėjo, kad užteršta didesnė, nei buvo išnuomota, ieškovui priklausančio sklypo dalis (19,25 a).
5. Kauno apygardos teismas 2019 m. kovo 25 d. protokoline nutartimi civilinėje byloje [Nr. e2-1115-254/2019](#) atsakovės UAB „Gintrėja“ procesinę padėtį pakeitė iš atsakovės į trečiojo asmens. Kadangi Kauno apygardos teismo 2019 m. balandžio 2 d. nutartimi atsakovei BUAB „Vilkvėja“ buvo iškelta bankroto byla, civilinė byla pagal ieškovo ieškinį atsakovei BUAB „Vilkvėja“ dėl nuostolių atlyginimo priteisimo Kauno apygardos teismo 2019 m. gruodžio 20 d. nutartimi buvo sustabdyta ir perduota BUAB „Vilkvėja“ bankroto bylą nagrinėjančiam Kauno apygardos teismo teisėjui. Kauno apygardos teismo 2020 m. vasario 10 d. nutartimi civilinė byla pagal ieškovo ieškinį atsakovei BUAB „Vilkvėja“ buvo sujungta su BUAB „Vilkvėja“ bankroto byla.
6. Atsakovė BUAB „Vilkvėja“, atstovaujama bankroto administratorės, bylos nagrinėjimo metu 2020 m. vasario 27 d. pateikė pareiškimą, kuriame nurodė savarankišką reikalavimą – įpareigoti BUAB „Vilkvėja“ įvykdyti pareigą natūra, t. y. nurodyti (leisti) BUAB „Vilkvėja“, pasitelkiant UAB „Vygrida“ (ar kitą rangovą), sutvarkyti ieškovui priklausančią žemės sklypą, pašalinant įrengtas 12 arų aikšteles su įvažiaviniais, atliekas, užterštą dirvožemį ir gruntą, be žemės sklypo savininko sutikimo. Bankroto administratorė nurodė, kad Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija 2018 m. gruodžio 11 d. nutartyje civilinėje byloje [Nr. e2A-649-790/2018](#) nustatė bendrovės civilinę atsakomybę ir pareigą sutvarkyti sklypą. Taip pat bankroto administratorė su UAB „Vygrida“ 2019 m. rugpjūčio 8 d. sudarė Nepavojingų atliekų sutvarkymo paslaugų sutartį, o bankroto byloje teismas patvirtino papildomą 33 040,26 Eur bankroto administravimo išlaidų sąmatą. Nors bankroto administratorė kreipėsi į ieškovą su prašymu leisti sutvarkyti žemės sklypą, tačiau ieškovas nesutiko.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

7. Kauno apygardos teismas 2020 m. lapkričio 9 d. nutartimi patenkino BUAB „Vilkvėja“ bankroto administratorės savarankišką reikalavimą ir įpareigojo bendrovę sutvarkyti žemės sklypą, pašalinant įrengtas 12 arų aikštes su įvaživais (19,25 aro plotą), atliekas, užterštą dirvožemį ir gruntą, be žemės sklypo savininko sutikimo, o ieškovo R. Ž. reikalavimą dėl nuostolių atlyginimo atmetė, priteisė iš ieškovo atsakovei BUAB „Vilkvėja“ 12 087,87 Eur bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.
8. Teismas, atsižvelgdamas į Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymo (toliau – JANĮ) 66 straipsnio 1 dalies 15 punktą ir 100 straipsnio 3 dalies 3 punktą bei teismų praktiką, nusprendė, kad bankroto administratorius turi imperatyvią pareigą sutvarkyti atliekas, užterštą dirvožemį ir gruntą, o ši pareiga negali būti perkeliama kitiems asmenims. Teismas pažymėjo, kad neįvykdžius šios pareigos nėra galimybių užbaigti juridinio asmens nemokumo procedūras.
9. Teismas nurodė, kad byloje nustatyta, jog nors pagal nuomos sutartis BUAB „Vilkvėja“ buvo išsinuomojusi 12 arų žemės sklypo dalį, tačiau vykdydama veiklą užteršė 19,25 aro. Teismo vertinimu, aplinkybės, kad atsakovė BUAB „Vilkvėja“ atsakinga už 19,25 aro ploto užteršimą, nustatytos Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2018 m. gruodžio 11 d. nutartyje civilinėje byloje [Nr. e2A-649-790/2018](#), todėl nors atsakovė BUAB „Vilkvėja“ neturėjo teisėto pagrindo naudotis didesne nei 12 arų žemės sklypo dalimi, vykdydama veiklą užteršė 19,25 aro žemės sklypo dalį ir kaip žalą padaręs asmuo turi pareigą sutvarkyti visą užterštą žemės sklypo dalį.
10. Teismas pažymėjo, kad, atkūrus ginčo žemės sklypo padėtį iki pirminės padėties ir likvidavus neigiamus padarinius, bus įgyvendintos JANĮ 66 straipsnio 1 dalies 15 punkte ir Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymo 32 straipsnio 2 dalyje nustatytos pareigos, susijusios su aplinkos būklės atkūrimu ir žalos aplinkai pašalinimu. Teismo vertinimu, taip bus apginti visų bankrutuojančios bendrovės kreditorių interesai, siekiant išvengti dar vieno finansinio reikalavimo iš valstybės už aplinkai padarytą žalą. Taip pat teismas pažymėjo, kad užteršta sklypo dalis (19,25 aro) sudaro tik 1,375 proc. iš visų 14 ha, todėl tai kelia abejonių dėl ieškovo R. Ž. deklaruojamo siekio sutvarkyti žemės sklypą įvykdymo. Teismo vertinimu, žemės sklypo savininkui neturint pareigos sutvarkyti žemės sklypą, jam ekonomiškai bus nenaudinga žemės sklypo padėties atkurti iki pirminės padėties, nesvarbu, ar tai kainuotų 23 808 Eur (eksperto D. Kalibato ekspertizės akte nustatyta mažiausia kaina), ar paties ieškovo nurodomus ir įrodinėjamus 539 695,94 Eur. Atsižvelgdamas į tai, teismas padarė išvadą, kad, neįpareigojus bankroto administratorės be žemės sklypo savininko sutikimo sutvarkyti žemės sklypą, žemės sklypas liks nesutvarkytas ir bus neįgyvendinti tikslai, susiję su aplinkos būklės atkūrimu ir žalos aplinkai pašalinimu.
11. Patenkinęs BUAB „Vilkvėja“ reikalavimą dėl leidimo be žemės sklypo savininko sutikimo sutvarkyti užterštą žemės sklypo dalį, teismas atmetė ieškovo R. Ž. reikalavimą dėl nuostolių atlyginimo. Teismas nurodė, kad ieškovas savo reikalavimą dėl nuostolių atlyginimo kildina tik iš žemės sklypo sutvarkymo būsimųjų išlaidų, o ne, pavyzdžiui, nuostolių dėl negalėjimo naudotis tam tikra dalimi žemės sklypo, žemės sklypo vertės sumažėjimo ar pan. Teismo vertinimu, įpareigojus bankroto administratorę sutvarkyti žemės sklypą, o jai sklypą sutvarkius, ginčo objektas išnyks. Priešingu atveju, patvirtinus ieškovo finansinį reikalavimą atsakovės bankroto byloje, susidarytų situacija, kai ieškovas įgytų teisę į nuostolių atlyginimą ir būtų įrašytas į kreditorių sąrašą, tačiau kartu neišnyktų administratorės pareiga sutvarkyti žemės sklypą. Taip pat teismas atkreipė dėmesį, kad ieškovo reikalavimo dėl nuostolių atlyginimo atmetimas, kai ieškinio pagrindas kildinamas tik iš žemės sklypo sutvarkymo būsimųjų išlaidų, neužkirs kelio, bankroto administratoriui nesutvarkius sklypo, reikšti ieškinį kitu pagrindu, t. y. dėl kitokio pobūdžio nuostolių.
12. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija 2021 m. vasario 9 d. nutartimi pirmosios instancijos teismo nutartį paliko iš esmės nepakeistą, patikslindama nutarties rezoliucinę dalį, kad pirmosios instancijos teismo nutartimi nustatytas įpareigojimas turi būti įvykdytas iki 2021 m. liepos 1 d., priteisė iš ieškovo R. Ž. atsakovei BUAB „Vilkvėja“ 720 Eur bylinėjimosi išlaidų, patirtų apeliacinės instancijos teisme, atlyginimą.
13. Apeliacinės instancijos teismo teisėjų kolegija pažymėjo, kad nemokumo administratoriaus pareiga sutvarkyti bankrutuojančio juridinio asmens vykdytos veiklos metu atsiradusias atliekas, užterštą dirvožemį ir gruntą yra susijusi su viešuoju interesu (kaip ir visas bankroto procesas). Šios įstatyme įtvirtintos pareigos tinkamas įvykdymas yra viena iš būtinųjų sąlygų užbaigti juridinio asmens bankroto procesą, o ieškovas tokios pareigos neturi, todėl jo reikalaujamos žalos atlyginimas savaime dar neužtikrintų, kad jam priklausančio žemės sklypo dalis, užteršta statybinėmis atliekomis dėl atsakovės vykdytos veiklos, bus tinkamai sutvarkyta. Kolegija, atsižvelgdama į tai, kad užteršta žemės sklypo dalis sudaro tik 1,375 proc. viso žemės sklypo ploto, o sklypo vertė 79 000 Eur, pritarė pirmosios instancijos teismui, kad labiau tikėtina, jog žemės sklypo savininkas bus nesuinteresuotas atkurti užterštos sklypo dalies padėties iki pirminės padėties, nes jam tai būtų ekonomiškai nenaudinga.
14. Teisėjų kolegija atmetė ieškovo argumentą, kad pagal JANĮ nuostatas pareigą sutvarkyti įmonės atliekas, užterštą dirvožemį ir gruntą turi nemokumo administratorius, tačiau reikalavimą byloje pareiškė bendrovė. Kolegija nurodė, kad nemokumo administratorius bankroto procese įgyvendina juridinio asmens valdymo organo teises ir pareigas, atstovauja juridiniam asmeniui teisme, todėl ir JANĮ 66 straipsnio 1 dalies 15 punkte nustatytą pareigą organizuoti atliekų, užteršto dirvožemio ir grunto sutvarkymą administratorius vykdo kaip bankrutuojančio juridinio asmens atstovas, o ne kaip atskiras subjektas.
15. Taip pat kolegija nesutiko su ieškovo argumentu, kad minėtą pareigą nemokumo administratorius gali vykdyti tik juridinio asmens likvidavimo procedūrų stadijoje ir šios pareigos įgyvendinimas yra priklausomas nuo kreditorių susirinkimo priimanų sprendimų, kadangi pareiga nemokumo administratoriui nustatyta įstatyme.
16. Kolegija atmetė ieškovo argumentą, kad pirmosios instancijos teismo nutartimi nustatytas įpareigojimas gali pakenkti šiuo metu atliekamam ikiteisminiam tyrimui dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau – BK) 270 straipsnio 2 dalyje nustatytos nusikalstamos veiklos. Teisėjų kolegija nurodė, kad atsakovės nemokumo administratorė pagal įstatymą turi pareigą organizuoti dėl atsakovės veiklos statybinėmis atliekomis užterštos žemės sklypo dalies sutvarkymą, o siekis sudaryti sąlygas tinkamai įvykdyti šią pareigą nelaikytinas siekiu paveikti atliekamą ikiteisminį tyrimą. Be to, kolegija pažymėjo, kad ieškovo nurodomas ikiteisminis tyrimas inicijuotas 2018 metais, todėl tikėtina, jog visi duomenys apie aplinkai padarytą žalą jau yra surinkti, o žemės sklypo sutvarkymas netrukdytų atlikti ikiteisminio tyrimo.
17. Apeliacinės instancijos teismo teisėjų kolegija taip pat atmetė ieškovo argumentą, kad minėtame ikiteisminiame tyrime įtarimai yra pareikšti tik vienam asmeniui – UAB „Gintrėja“ vadovui, o tai patvirtina, jog atsakovės bankroto administratorė nepagrįstai siekia išleisti bendrovės lėšas žemės sklypui sutvarkyti, kai dėl sklypo užteršimo kaltas asmuo jau nustatytas. Teisėjų kolegija nurodė, kad šis ieškovo argumentas prieštarauja ne tik baudžiamajame procese taikomam nekaltumo prezumpcijos principui, bet ir paties ieškovo pozicijai, jog už jam priklausančio žemės sklypo dalies užteršimu statybinėmis atliekomis padarytą žalą atsakinga yra būtent atsakovė BUAB „Vilkvėja“.
18. Kolegija nesutiko su ieškovu, kad pirmosios instancijos teismas netinkamai (per siaurai) suformulavo įpareigojimą atsakovei, nes nenurodė pareigos atvežti švarų gruntą, taip pat kad teismas neįvertino ieškovo argumentų dėl bankroto administratorės pasirinktos rangovės UAB „Vygrida“ pajėgumų ir patikimumo atliekant tokios apimtys žemės sklypo tvarkymo darbus. Kolegija nurodė, kad atsakovės nemokumo administratorė sutvarkyti atliekas, užterštą dirvožemį ir gruntą turi įstatymuose nustatyta tvarka. Šių darbų atlikimas turės būti patikrintas Aplinkos apsaugos departamento prie Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos. Pagal JANĮ 100 straipsnio 3 dalies 3 punktą, tik gavus šios institucijos pažymą, patvirtinančią tinkamą žemės sklypo sutvarkymą, galės būti užbaigiamas atsakovės likvidavimo procedūra. Taip pat teisėjų kolegija, įvertinusi atsakovės BUAB „Vilkvėja“, atstovaujamos bankroto administratorės, ir UAB „Vygrida“ sudarytą Nepavojingų atliekų sutvarkymo sutartį, UAB „Vygrida“ rašytinius paaiškinimus, esančius byloje, dėl statybinių atliekų gabenimo į konkrečias priėmimo aikštes, dėl ketinimų pasitelkti subrangovus, dėl įkainį sudarančių darbų pobūdžio ir kt., nusprendė, kad ši įmonė yra tinkamai pasirengusi įvykdyti prisiimtus įsipareigojimus sutvarkyti žemės sklypą.
19. Teisėjų kolegija, vertindama ieškovo argumentus, kad pirmąjį kartą išnagrinėjus šią civilinę bylą apeliacine tvarka priimta įsiteisėjusia Lietuvos

apeliacinio teismo 2018 m. gruodžio 11 d. nutartimi civilinėje byloje [Nr. e2A-649-790/2018](#) yra konstatuota, jog ieškovo pasirinktas pažeistos teisės gynimo būdas yra tinkamas, o reikalavimas suformuluotas tinkamai, tačiau pirmosios instancijos teismas, iš naujo išnagrinėjęs bylą, nevertino aukštesnės instancijos teismo nurodytų aplinkybių, susijusių su ieškovo reikalavimo pagrįstumu, ir neatsižvelgė į tuos teismo nurodymus, dėl kurių ši byla buvo perduota pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo, pažymėjo, kad po minėtos nutarties priėmimo situacija iš esmės pasikeitė, kadangi atsakovei buvo iškelta bankroto byla. Kolegijos vertinimu, ši aplinkybė lėmė, kad atsakovei kilo įstatyme nustatyta pareiga sutvarkyti dėl vykdytos veiklos susidariusias atliekas, užterštą dirvožemį ir gruntą.

20. Apeliacinės instancijos teismo teisėjų kolegija, remdamasi [CPK 271 straipsnio](#) 1 ir 3 dalimis, taip pat atsižvelgdama į tai, kad bankroto procesas turi būti operatyvus, nusprendė, jog būtina patikslinti pirmosios instancijos teismo nutarties rezoliucinę dalį, kuria patenkintas atsakovės savarankiškas reikalavimas dėl atsakovės įpareigojimo sutvarkyti žemės sklypą be jo savininko sutikimo, nustatant, kad šis įpareigojimas turi būti įvykdytas iki 2021 m. liepos 1 d.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

21. Kasaciniu skundu ieškovas R. Ž. prašo panaikinti Kauno apygardos teismo 2020 m. lapkričio 9 d. nutartį ir Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2021 m. vasario 9 d. nutartį bei priimti naują sprendimą – patenkinti ieškovo reikalavimą atsakovės BUAB „Vilkvėja“ bankroto byloje, atsakovės BUAB „Vilkvėja“ reikalavimą palikti nenagrinėtą, perskirstyti visas bylinėjimosi išlaidas, priteisiant jų atlyginimą iš atsakovės BUAB „Vilkvėja“ ieškovo naudai. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
- 21.1. Apeliacinės instancijos teismas teisingai nurodė nemokumo administratoriaus pareigas bankroto procese, nustatytas JANĮ 66 straipsnio 1 dalies 15 punkte ir 100 straipsnio 3 dalies 3 punkte, tačiau teismas šias teisės normas pritaikė netinkamai.
- 21.2. Apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai pritarė pirmosios instancijos teismo argumentams, kad nemokumo administratorius turi imperatyvią pareigą sutvarkyti atliekas, užterštą dirvožemį ir gruntą, o ši pareiga negali būti perkelta kitiems asmenims. Šioje byloje savarankišką reikalavimą pareiškė ne pati bankroto administratorė, o atsakovė BUAB „Vilkvėja“. Atsakovė savo pareiškimė dėl savarankiškų reikalavimų buvo visiškai nenuosekli, kadangi vienoje pareiškimio dalyse nurodoma, kad tai jos, kaip bendrovės, prievolė įstatymų nustatyta tvarka sutvarkyti atliekas, užterštą dirvožemį ir gruntą, kitose dalyse įrodinėjama atsakovės bankroto administratorės pareiga sutvarkyti atliekas. Apeliacinės instancijos teismas teisiškai nevertino tokios paimavos, neatskyrė bankrutuojančios bendrovės ir jos nemokumo administratoriaus teisių bei pareigų. Tiek pagal anksčiau galiojusį Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymą (toliau – ĮBĮ), tiek pagal JANĮ yra akivaizdi vien tik bankroto (nemokumo) administratoriaus pareiga, likviduojant bankrutavusią įmonę, įstatymų nustatyta tvarka sutvarkyti įmonės atliekas, užterštą dirvožemį ir gruntą.
- 21.3. Apeliacinės instancijos teismas nutartyje konstatavo, kad statybinėmis atliekomis užterštas žemės sklypas atsakovei nepriklauso. Šio sklypo savininkas ieškovas gina savo teises reikalaujamas atlyginti dėl sklypo užteršimo atsiradusius nuostolius, o ne prašydamas įpareigoti atsakovę atlikti veiksmus ir sutvarkyti žemės sklypą. Todėl nėra aišku, kokių teisiniu pagrindu atsakovė BUAB „Vilkvėja“ galėtų atlikti žemės sklypo sutvarkymo darbus ne jai nuosavybės teise priklausančiame žemės sklype.
- 21.4. JANĮ 66 straipsnio 1 dalies 15 punkte nustatyta pareigapaskirtam nemokumo administratoriui bankroto proceso metu organizuoti atliekų, užteršto dirvožemio ir grunto sutvarkymą. Tokią pareigą įstatymų leidėjas likviduojamai įmonei pavedė vykdyti tik šalinant jos sukauptas atliekas ir tik iš likviduojamai įmonei priklausančio žemės sklypo, nors tai ir nenurodyta pačioje teisės normoje. Ši pareiga negali būti perkeliama tretiesiems, su likviduojama įmone susijusiems asmenims, o vykdant ją negali būti pažeistos asmens teisės į nuosavybę.
- 21.5. Byloje nustatyta ir nei atsakovė BUAB „Vilkvėja“, nei trečiasis asmuo UAB „Gintrėja“ neneigia, kad atliekos į ieškovui priklausanti sklypą suvežtos trečiojo asmens UAB „Gintrėja“ ir jos priklauso būtent jas suvežusiai bendrovei. Todėl apeliacinės instancijos teismas negalėjo atsakovei BUAB „Vilkvėja“ taikyti pareigos, nustatytos JANĮ 66 straipsnio 1 dalies 15 punkte, bei įpareigoti sutvarkyti kitai bendrovei (UAB „Gintrėja“) priklausančių atliekų.
- 21.6. Apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai nurodė, kad ieškovas neturi pareigos sutvarkyti sklypą, todėl jo reikalaujamas žalos atlyginimas savaime neužtikrins, kad jam priklausanči žemės sklypo dalis, užteršta statybinėmis atliekomis dėl atsakovės vykdyto veiklos, bus tinkamai sutvarkyta. Taip pat apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai sutiko su pirmosios instancijos teismu, kad ieškovas bus nesuinteresuotas atkurti užterštos žemės sklypo dalies padėties iki pirminės padėties dėl užterštos mažos (tik 1,375 proc.) viso sklypo dalies. Ieškovas yra suinteresuotas sutvarkyti sklypą, kadangi jis yra atsakingas už sklypo naudojimą pagal tikslinę jo paskirtį. Be to, byloje nėra žinoma, ar likviduojama įmonė bus pajėgi atlikti tokius veiksmus.
- 21.7. Iki atsakovės pripažinimo bankrutavusia ir iki jos likvidavimo reikia atlikti nemažai būtinų procedūrų, be to, būtina sudaryti bendrovės kreditorių sąrašą ir patvirtinti jų finansinius reikalavimus. Todėl pirmosios instancijos teismui prieš ieškovo finansinio reikalavimo bankroto byloje tvirtinimą nebuvo teisinio pagrindo ir teisinės galimybės tenkinti nepagrįstą atsakovės savarankišką reikalavimą, prieštaraujantį imperatyviam įstatyme nustatytam reikalavimui – administratoriui ginti visų kreditorių teises ir interesus.
- 21.8. Paliktas galioti apeliacinės instancijos teismo procesinis sprendimas sudarytų galimybę atsakovei paveikti tiriamos nusikalstamos veikos vietą ir kliudyti tyrimui, kadangi Marijampolės apskrities vyriausiojo policijos komisariato Nusikaltimų tyrimo skyriuje atliekamas ikiteisminis tyrimas Nr. 03-2-00211-18 dėl [BK 270 straipsnio](#) 2 dalyje nustatytos nusikalstamos veikos.
- 21.9. Atsakovės bankroto administratorė dar iki pirmojo atsakovės kreditorių susirinkimo sušaukimo siekia išleisti esamas bankrutuojančios bendrovės lėšas ieškovo žemės sklypui sutvarkyti, nors ikiteisminiame tyrime yra nustatytas šio neteisėto užteršimo kaltininkas. Apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai pateisina šį akivaizdžiai neteisėtą bankroto administratorės siekį, nors tam nėra jokio aiškaus ir protingo pagrindo.
- 21.10. Pagal Aplinkos apsaugos įstatymo 32 straipsnio 2 dalį, padariusieji žalos aplinkai privalo atkurti aplinkos būklę, esant galimybei, iki pirminės būklės, buvusios iki žalos atsiradimo, ir atlyginti visus nuostolius. Vykstančiame ikiteisminiame tyrime jau esant nustatytam asmeniui, padariusiam žalą aplinkai, apeliacinės instancijos teismas privalėjo taikyti minėtą Aplinkos apsaugos įstatymo normą ir atsakovės savarankišką reikalavimą palikti nenagrinėtą.
- 21.11. Palikus galioti apeliacinės instancijos teismo nutartį būtų akivaizdžiai pažeisti kitų atsakovės kreditorių interesai, nes, nemokumo administratoriui išleidus likusias bendrovės lėšas ieškovo sklypui sutvarkyti, kai baudžiamajame procese jau yra nustatytas konkretus žalą padaręs asmuo, bendrovės kreditoriai prarastų galimybę tikėtis bent dalies savo patvirtintų finansinių reikalavimų patenkinimo.
- 21.12. Atsakovė savo reikalavimą dėl įpareigojimo sutvarkyti sklypą be ieškovo sutikimo suformulavo akivaizdžiai per siaurai, kad ji būtų galima vertinti kaip siekį visiškai atkurti ieškovo žemės sklypo būklę iki pradinės. Atsakovė pati nurodė, kad siekia tik pašalinti įrengtas aikšteles su įvaziavimais, atliekas, užterštą dirvožemį ir gruntą, tačiau nenurodė, kad siekia įsigyti ir atvežti į buvusią pašalintų atliekų vietą švarų gruntą, jį sutankinti bei atkurti ieškovo žemės sklypo ir jo paviršiaus būklę iki pirminės būklės. Apeliacinės instancijos teismas šių aplinkybių net neanalizavo ir dėl jų nutartyje nepasisakė. Ieškovo sklypui atkurti reikalingas švaraus dirvožemio (augalinio grunto) kiekis sudaro 770 kubinių metrų, o vien jo kaina yra 22 630,30 Eur. Po augalinio grunto sluoksniu reikalinga paskleisti smėlį,

kurio kiekis šiuo atveju sudaro 1694 kubinius metrus, o jo kaina – 21 581,56 Eur. Akivaizdu, kad atsakovė tokių pinigų neturi, tad visiškai nerealu tikėtis, jog ji šioje byloje realiai siektų sutvarkyti ieškovo sklypą, atkurdamą jo būklę iki pradinės būklės.

- 21.13. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2018 m. gruodžio 11 d. nutartyje civilinėje byloje [Nr. e2A-649-790/2018](#) konstatuota atsakovės BUAB „Vilkvėja“ prievolė atlyginti nuostolius dėl žemės sklypo užteršimo ir jo pirminės būklės atkūrimo. Bylos dalis perduota nagrinėti iš naujo pirmosios instancijos teismui, siekiant nustatyti pagrįstą nuostolių dydį. Įsiteisėjusi nutartis turi prejudicinę galią, ja aiškiai ir nepaneigiamai jau yra konstatuotas ieškovo pareikšto reikalavimo atsakovei dėl nuostolių atlyginimo pagrįstumas. Ieškovas savo reikalavimą atsakovei pareiškė dar 2016 metais, o per pastaruosius daugiau nei ketverius metus bylinėjimosi su atsakove metu atsakovė iki nemokumo administratorės įstojimo į bylą visais įmanomais būdais neigė ieškovo reikalavimo pagrįstumą. Dėl to ieškovas patyrė didelius nepatogumus, parodo galimybę daug metų naudotis savo sklypo dalimi, sugaišo labai daug laiko teisiniams procesams, patyrė papildomų nuostolių dėl poreikio sumokėti už ekspertizę bei rinkdamas kitus įrodymus. Todėl vien tik aplinkos būklės atkūrimas iki pirminės būklės dar nereikia, kad tuo bus atlyginti visi ieškovo nuostoliai.
22. Trečiasis asmuo S. K. atsiliepime į kasacinį skundą, kuris Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus atrankos kolegijos 2021 m. balandžio 23 d. nutartimi Nr. DOK-2290 kvalifikuotaskaip prisidėjimas prie kasacinio skundo, prašo kasacinį skundą tenkinti. Prisidėjimas prie kasacinio skundo grindžiamas iš esmės tais pačiais argumentais kaip ir kasacinis skundas.
23. Atsakovė BUAB „Vilkvėja“, atstovaujama bankroto administratorės, atsiliepime į kasacinį skundą prašo kasacinį skundą atmesti. Atsiliepimas į kasacinį skundą grindžiamas šiais argumentais:
- 23.1. Teismai tinkamai taikė ir aiškino JANĮ 66 straipsnio 1 dalies 15 punktą. Šioje teisės normoje aiškiai ir nedviprasmiškai nustatyta, kad nemokumo administratorius privalo organizuoti atliekų, užteršto dirvožemio ir grunto sutvarkymą. Šiame punkte nėra nurodyta, kada ir kokiais atvejais nemokumo administratorius privalo šią pareigą įvykdyti. Įstatyme taip pat nėra nustatyta, kokioje bankroto proceso stadijoje ši funkcija gali ar turi būti atlikta, todėl darytina išvada, jog ji gali būti atliekama bet kurioje bankroto proceso stadijoje. Nesant įstatyme imperatyvaus nurodymo, kurioje stadijoje šie darbai privalo būti atlikti, ieškovo teiginys, jog atliekų, užteršto dirvožemio ir grunto sutvarkymas bei nustatyta pažyma turi būti gaunama tik užbaigiant bendrovės likvidavimo procesą, yra subjektyvi jo nuomonė.
- 23.2. Atsakovė BUAB „Vilkvėja“ yra bankrutuojantis juridinis asmuo, todėl visas bankroto procesas ir teisminiai ginčai yra susiję su viešuoju interesu. Esant šiai aplinkybei, pagrįstai laikytina, kad atliekų, užteršto dirvožemio ir grunto sutvarkymas privalo būti atliekamas neatidėliotinai. Tenkinus ieškovo kasacinį skundą ir reikalavimą priteisti vykdytų darbų pašalinimo ir žemės sklypo sutvarkymo išlaidas (padengti nuostolius, patirtus dėl žemės sklypo sutvarkymo), būtų paneigta bankroto administratoriaus savarankiškų reikalavimų esmė, kartu neužtikrinant žemės sklypo sutvarkymo ir taip sudarant galimybes atsakingoms valstybės institucijoms reikšti papildomus finansinius reikalavimus BUAB „Vilkvėja“, atitinkamai būtų pažeisti ir atsakovės kreditorių interesai.
- 23.3. Ieškovo argumentai yra grindžiami ne pagrįstomis teisinėmis aplinkybėmis, o jo paties interpretacijomis arba negaliojančių teisės aktų (IBĮ) nuostatomis. Juridinių asmenų nemokumo įstatyme nėra apibrėžto nurodymo, kad šioje byloje nagrinėjamą pareigą nemokumo administratorius privalo įvykdyti tik likviduojant bankrutavusią bendrovę.
- 23.4. Juridinio asmens bankroto procesas yra vykdomas per nemokumo administratorių, kuris tampa vienasmeniu bankrutuojančios įmonės vadovu ir vykdo jam įstatyme nustatytas funkcijas. Įstatyme nustatyta, kad paskirtas nemokumo administratorius bankroto proceso metu atlieka įstatyme nurodytas funkcijas, *inter alia* (be kita ko), organizuoja atliekų, užteršto dirvožemio ir grunto sutvarkymą (JANĮ 66 straipsnio 1 dalies 15 punktas). Teismų praktikoje nuosekliai laikomasi nuostatos, jog už atliekų sutvarkymą yra atsakingas bankroto administratorius.
- 23.5. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija 2018 m. gruodžio 11 d. nutartyje civilinėje byloje [Nr. e2A-649-790/2018](#) nustatė atsakovės civilinę atsakomybę ir pareigą dėl žemės sklypo sutvarkymo. Ieškovas nesutiko leisti atsakovei atlikti žemės sklypo sutvarkymo darbų, todėl atsakovės nemokumo administratorius, įgyvendinantis juridinio asmens valdymo organo teises ir pareigas, kreipėsi į teismą su savarankišku reikalavimu dėl įpareigojimo sutvarkyti žemės sklypą be savininko leidimo. Ieškovo teiginiai, jog nemokumo administratorius su savarankišku reikalavimu kreipėsi ne pats, o kaip atsakovės atstovas, laikytini aiškiai nepagrįstais ir neturinčiais teisinio pagrindo.
- 23.6. Atsakovė bylos nagrinėjimo metu reikė reikalavimą savo lėšomis sutvarkyti žemės sklypą, tačiau būtent ieškovas su tokiu reikalavimu nesutiko. Ieškovas 2019 m. spalio 14 d. atsakymu nesutiko su atsakovės pasiūlymu sutvarkyti žemės sklypą, atsakymą motyvuodamas deklaratyviomis abejonėmis dėl būsimų darbų kokybės, nors atsakovė pateikė sutartį dėl žemės sklypo sutvarkymo darbų atlikimo bei papildomus įrodymus, pagrindžiančius, jog yra galimybės atlikti žemės tvarkymo darbus natūra. Atsakovė visos bylos nagrinėjimo metu dėjo maksimalias pastangas, kad ieškovo žemės sklypas būtų sutvarkytas operatyviai. Be to, kasacinio skundo priėmimo metu ginčo žemės sklypas jau buvo sutvarkytas.
- 23.7. Ieškovas nepagrįstai teigia, kad atsakovė siekia paveikti nusikalstamos veikos vietą ir savavališkai kėsina į šiuo metu atliekamo ikiteisminio tyrimo sėkmę. Nemokumo administratorius turi įstatyme nustatytą pareigą (funkciją) sutvarkyti atliekas, užterštą dirvožemį ir gruntą. Ši pareiga yra neperleidžiama ir nepaneigiamą. Atsivėlgdami į tai, teismai tik įpareigojo bankroto administratorę įvykdyti įstatyme nustatytą pareigą be žemės sklypo savininko ieškovo leidimo. Kitokių būdų tvarkymo darbų ieškovo žemės sklype buvo neįmanoma atlikti. Taip pat nagrinėjamu atveju kasacinis skundas pateiktas civilinėje byloje, o ne baudžiamojoje byloje. Ikitiesminį tyrimą vykdo prokuroras, todėl visus nutarimus, susijusius su ikiteisminio tyrimo eiga, nusikalstamos vietos apsauga, priima prokuroras arba ikiteisminio tyrimo teisėjas, o ne žemės sklypo savininkas. Akcentuotina, kad nei nemokumo administratorius, nei atsakovė, kaip juridinis asmuo, nėra gavę jokio ikiteisminio tyrimo pareigūno, prokuroro ar ikiteisminio tyrimo teisėjo nutarimo apie priimtus sprendimus šiame tyrime, netgi nėra informuoti apie pradėtą ikiteisminį tyrimą.
- 23.8. Vien ta aplinkybė, kad nuo 2018 metų vyksta ikiteisminis tyrimas, nesudaro pagrindo teisinei išvadai, jog procesas bus baigtas teismui priimant apkaltinamąjį nuosprendį. Tai, kad atliekų susidarymo metu atsakovė buvo ieškovui nuosavybės teise priklausančio žemės sklypo valdytoja nuomos sutarties pagrindu, sudaro pagrindą manyti, jog pareiga sutvarkyti žemės sklypą tenka būtent atsakovei, kadangi žala kilo jai valdant žemės sklypą. Aplinkybė, kad atliekos nepriklauso atsakovei, nešalina atsakovės pareigos sutvarkyti žemės sklypą, kadangi būtent su atsakovės žinia buvo įrengtos aikštelės.
- 23.9. Patvirtinus ieškovo finansinį reikalavimą su 539 695,94 Eur suma, jis taptų pagrindiniu atsakovės kreditoriumi, todėl nukentėtų kitų kreditorių teisėti interesai, nes didžioji dalis bankroto proceso metu gautų lėšų atitektų būtent ieškovui. Šiuo metu ieškovui priklausančios žemės sklypas yra sutvarkytas už bendrą 97 632,59 Eur sumą, vadinasi, net 5,5 karto mažesnė lėšų suma buvo faktiškai reikalinga ginčo sklypo dalims sutvarkyti, nei tai nurodė ieškovas. Akivaizdu, kad atsakovė, pareiškusi savarankišką reikalavimą ir siekdama sutvarkyti žemės sklypą, tai darė įgyvendinama nemokumo procedūros tikslus – užtikrindama kuo greitesnį bankroto procesą bei savo kreditorių reikalavimų patenkinimą. Tuo tarpu ieškovas, reikšdamas nepagrįstai didelės sumos reikalavimą, siekia nesąžiningų tikslų – ne žemės sklypo sutvarkymo, kuriuo grindžia savo reikalavimą, o lėšų priteisimo ir atitinkamai jo įrašymo į bankrutuojančios bendrovės kreditorių sąrašą. Tai gali jam suteikti tam tikras galimybes kontroliuoti bankroto procesą, daryti įtaką ir galimai tokiu būdu spręsti asmeninius nesutarimus dėl nepavykusio verslo projekto su buvusiais BUAB „Vilkvėja“ vadovais ir akcininkais.

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl nemokumo administratoriaus pareigos organizuoti atliekų, užteršto dirvožemio ir grunto sutvarkymą aiškinimo ir taikymo

26. Ieškovas kasaciniame skunde nurodo, kad teismai netinkamai aiškino JANĮ 66 straipsnio 1 dalies 15 punkte nustatytą nemokumo administratoriaus pareigą organizuoti atliekų, užteršto dirvožemio ir grunto sutvarkymą. Ieškovo teigimu, ši pareiga nemokumo administratoriui kyla tik šalinant bankrutuojančios įmonės sukauptas atliekas ir tik iš šiai įmonei priklausančio žemės sklypo. Taip pat, anot ieškovo, teismai negalėjo tenkinti byloje pareikšto savarankiško reikalavimo dėl įpareigojimo sutvarkyti ginčo žemės sklypą be sklypo savininko sutikimo, kadangi šį reikalavimą pareiškė ne nemokumo administratorius, o pati įmonė. Teisėjų kolegija šiuos kasacinio skundo argumentus atmeta kaip teisiskai nepagrįstus.
27. JANĮ 34 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad bankroto procesui administruoti yra skiriamas nemokumo administratorius. Remiantis JANĮ 34 straipsnio 6 dalimi, teismo nutartis paskirti nemokumo administratorių yra pagrindas paskirtam nemokumo administratoriui administruoti bankroto procesą.
28. Vadovaujantis JANĮ 59 straipsnio 1 dalimi, įsiteisėjus teismo nutarčiai iškelti bankroto bylą, nemokumo administratorius nedelsdamas organizuoja juridinio asmens turto ir dokumentų perėmimą ir apsaugą (1 punktas), sprendžia dėl juridinio asmens prievolių tolesnio vykdymo, atsižvelgdamas į jų ekonominį naudingumą juridiniam asmeniui ir jo kreditoriams (3 punktas), sprendžia darbuotojų atleidimo ir priėmimo klausimą (4 punktas) ir kt. Pagal JANĮ 66 straipsnio 1 dalį paskirtas nemokumo administratorius bankroto proceso metu įgyvendina juridinio asmens valdymo organo teises ir pareigas (1 punktas), valdo, naudoja juridinio asmens turtą ir juo disponuoja JANĮ nustatyta tvarka (2 punktas), gina visų kreditorių, taip pat juridinio asmens teises ir teisėtus interesus (3 punktas), šaukia kreditorių susirinkimus ir juose atstovauja juridiniam asmeniui (4 punktas), šaukia juridinio asmens dalyvių susirinkimus, kai yra būtini jų sprendimai (5 punktas), vadovauja juridinio asmens ūkinei komercinei veiklai, jeigu ji vykdoma (6 punktas), priima ir atleidžia darbuotojus (6 punktas), atstovauja juridiniam asmeniui teisme (10 punktas), užtikrina juridinio asmens turto apsaugą (14 punktas), organizuoja juridinio asmens buhalterinės apskaitos tvarkymą (17 punktas) ir kt. Šios nemokumo administratoriaus funkcijos yra susijusios su bankrutuojančios įmonės bankroto proceso administravimu, valdymu bei kreditorių interesų apsaugos užtikrinimu.
29. Nuo teismo nutarties iškelti bankroto bylą dienos juridinio asmens valdymo organai netenka savo įgaliojimų (JANĮ 56 straipsnio 1 dalis), o juridinio asmens valdymo organo teises ir pareigas bankroto proceso metu įgyvendina nemokumo administratorius (to paties straipsnio 2 dalis).
30. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, pasisakydamas dėl nemokumo administratoriaus teisinio statuso taikant ĮBĮ normą, yra išaiškinęs, kad bankroto administratorius visu pirma yra teismo paskirtas bankrutuojančios įmonės atstovas, veikiantis įmonės vardu *ex officio* (pagal pareigas), o pavedimo sutarties pagrindu susiklosto ne bankroto administratoriaus ir kreditorių (ar kreditorių susirinkimo), bet bankroto administratoriaus ir bankrutuojančios įmonės teisiniai santykiai (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. vasario 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-6/2012). Nors pagal JANĮ nustatyta reglamentavima tam teismo paskirto nemokumo administratoriaus ir bankrutuojančios įmonės pavedimo sutartis nesudaroma, teisėjų kolegijos vertinimu, pirmiau nurodytą JANĮ normų analizė leidžia daryti išvadą, kad bankroto procese paskirtas nemokumo administratorius veikia kaip juridinio asmens ir jo kreditorių atstovas. Taigi, iškėlus įmonei bankroto bylą, juridinio asmens valdymo organus pakeičia paskirtas nemokumo administratorius, kuris ir tampa šio asmens atstovu.
31. Minėtų argumentų pagrindu nepagrįstais laikytini ieškovo kasacinio skundo argumentai, kad teismai neturėjo teisės tenkinti byloje pareikšto savarankiško reikalavimo dėl ieškovui priklausančio sklypo sutvarkymo, nes jį pareiškė ne pati nemokumo administratorė, o bankrutuojanti įmonė. Vien tai, kad įstatymas tam tikras teises ir pareigas nustato konkrečiai nemokumo administratoriui, kolegijos vertinimu, nesudaro pagrindo teigti, kad šias teises ir pareigas teismo paskirtas nemokumo administratorius įgyvendina ne kaip bankrutuojančios įmonės ir kreditorių atstovas.
32. JANĮ 66 straipsnio 1 dalies 15 punkte nustatyta, kad paskirtas nemokumo administratorius bankroto proceso metu organizuoja atliekų, užteršto dirvožemio ir grunto sutvarkymą. Šios išlaidos yra dengiamos iš bankroto proceso administravimui skirtų administravimo lėšų (JANĮ 73 straipsnio 1 dalies 1 punktas, 2 dalies 5 punktas).
33. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje, sprendžiant klausimus dėl Aplinkos apsaugos departamento prie Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos nurodymų bankroto administratoriui sutvarkyti atliekas, užterštą dirvožemį ir gruntą teisėtumo, pažymėta, kad bankroto administratorius turi pareigą, likviduojant bankrutavusią įmonę, jos *veiklavietėje* sutvarkyti statybines atliekas (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. balandžio 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-607-556/2016; 2019 m. sausio 4 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-3763-662/2018; kt.). Kadangi iki JANĮ įsigaliojimo analogiška pareiga bankroto administratoriui buvo nustatyta ĮBĮ 31 straipsnio 5 punkte, teisėjų kolegijos vertinimu, teismų praktika, susijusi su ĮBĮ 31 straipsnio 5 punkto aiškinimu, išlieka aktuali aiškinant ir taikant JANĮ 66 straipsnio 1 dalies 15 punktą.
34. Nei minėtame JANĮ 66 straipsnio 1 dalies 15 punkte, nei analogišką pareigą nustačiusiame ĮBĮ 31 straipsnio 5 punkte ir ją aiškinančioje teismų praktikoje nenustatyta, kad šią pareigą įstatymų leidėjas pavedė vykdyti nemokumo administratoriui tik šalinant nemokios įmonės sukauptas atliekas tik iš šiai įmonei priklausančio nekilnojamojo turto. Todėl teisėjų kolegija neturi pagrindo sutikti su ieškovo argumentais, kad šios pareigos vykdymas galimas tik įmonei priklausančiame žemės sklype. Sisteminiis JANĮ teisės normų aiškinimassuponuoja išvadą, kad JANĮ 66 straipsnio 1 dalies 15 punkte nustatyta pareiga yra siejama ne su atliekų, užteršto dirvožemio ir grunto buvimo vieta, bet su pareiga užtikrinti šių objektų, kurie atsirado iš įmonės vykdytos ūkinės veiklos, tinkamą sutvarkymą. Todėl nemokumo administratoriui kyla pareiga sutvarkyti iš įmonės veiklos atsiradusias atliekas, užterštą dirvožemį ir gruntą, esančius įmonės buvusioje ar esamoje veiklos vykdymo vietoje, nepriklausomai nuo to, ar šis nekilnojamojo turto objektas priklauso nemokiam juridiniam asmeniui. Teisėjų kolegijos vertinimu, aiškinimas, jog tokia nemokumo administratoriaus pareiga sietina tik su nemokaus subjekto nuosavybės teise valdomu nekilnojamoju turtu, neatitiktų įstatymo leidėjo tikslų ir užkirstų kelią apsaugoti kitais pagrindais valdomą ir (ar) naudojamą turtą nuo neigiamo poveikio (aplinkos užteršimo).
35. Teisėjų kolegijos vertinimu, toks reglamentavimas ir aiškinimas taip pat nereiskia asmens teisių į nuosavybę pažeidimo, kadangi juo siekiama užtikrinti tiek viešąjį interesą – atkurti aplinkos būklę iki pirminės padėties, tiek užtikrinti asmens teisių į nuosavybę apsaugą, atkuriant nuosavybės teisės objekto padėtį, buvusią iki pažeidimo.
36. Nagrinėjamu atveju ieškovas kreipėsi į teismą su ieškiniu atsakovei BUAB „Vilkvėja“, reikalaujamas priteisti žalos atlyginimą, kurį grindė išlaidomis, reikalingomis jam nuosavybės teise priklausančiam žemės sklypui sutvarkyti. Byloje teismų nustatyta, kad 2015 m. kovo 31 d. ieškovas su atsakove sudarė dvi žemės nuomos sutartis, kuriomis ieškovas atsakovei iki 2030 m. kovo 31 d. išnuomojo dvi jam priklausančio žemės sklypo dalis (po 6 arus). Teismų nustatyta, kad atsakovė BUAB „Vilkvėja“ siekė įsigyti šias sklypo dalis ir jose statyti dvi vėjo jėgaines,

todėl atsakovė šio žemės sklypo dalyse įrengė dvi aikšteles su nuvažomis. Taigi šiame objekte įmonė siekė vykdyti ūkinę komercinę veiklą.

37. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija 2018 m. gruodžio 11 d. nutartimi civilinėje byloje [Nr. e2A-649-790/2018](#) panaikino pirmosios instancijos teismo sprendimo dalį, kuria buvo atmestas ieškovo ieškinio reikalavimas priteisti iš atsakovės nuostolių atlyginimą. Teisėjų kolegija konstatavo, kad bylos dalies dėl nuostolių dydžio esmės pirmosios instancijos teisme nebuvo atskleista, todėl šią bylos dalį perdavė nagrinėti iš naujo pirmosios instancijos teismui. Šioje nutartyje apeliacinės instancijos teismo teisėjų kolegija nustatė, kad įrengiant minėtas aikšteles su nuvažomis ieškovui priklausanti žemės sklypo dalis (didesnė, nei buvo išnuomota) buvo užteršta statybinėmis atliekomis, o byloje nebuvo įrodyta, jog statybinių atliekų panaudojimas įvažiavims ir aikštelėms įrengti buvo teisėtas.
38. Aplinkos apsaugos įstatymo 23 straipsnyje nustatyta, kad asmenys privalo laikytis Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų nustatytų atliekų tvarkymo reikalavimų, o atliekų tvarkymo išlaidas apmoka teršėjas. To paties įstatymo 32 straipsnio 2 dalyje reglamentuojama, jog gamtos išteklių naudotojai ir asmenys, vykdančius ūkinę veiklą, privalo imtis visų būtinų priemonių, kad būtų išvengta žalos aplinkai, žmonių sveikatai ir gyvybei, kitų asmenų turtui ir interesams, o padariusieji žalos aplinkai privalo kuo skubiau imtis veiksmų, užtikrinančių teršalų ir (arba) kitokių darančių žalą aplinkai veiksmų skubią kontrolę, sulaikymą, pašalinimą ar kitokį valdymą siekiant sumažinti ar išvengti didesnės žalos aplinkai, neigiamo poveikio žmonių sveikatai ar tolesnio aplinkos elementų funkcijų pablogėjimo. Padariusieji žalos aplinkai asmenys taip pat privalo aplinkos ministro nustatytais atvejais atkurti aplinkos būklę, taikydami aplinkos atkūrimo priemones aplinkos ministro nustatyta tvarka. Tais atvejais, kai žala aplinkai šio įstatymo nustatyta tvarka pripažįstama žala, darančia reikšmingą neigiamą poveikį aplinkai (išskyrus reikšmingą neigiamą poveikį žemei), šią žalą aplinkai padarę asmenys privalo atkurti aplinkos būklę iki pirminės būklės, taikydami aplinkos atkūrimo priemones aplinkos ministro nustatyta tvarka. Tais atvejais, kai žala aplinkai šio įstatymo nustatyta tvarka pripažįstama žala, darančia reikšmingą neigiamą poveikį žemei, šią žalą žemei padarę asmenys privalo atkurti aplinkos būklę iki būklės, kai pašalinama didelė grėsmė, kad žemės užteršimas neigiamai paveiks žmonių sveikatą, taikydami aplinkos atkūrimo priemones aplinkos ministro nustatyta tvarka. Pirminė būklė nustatoma pagal turimą informaciją apie geriausią aplinkos būklę, kuri buvo žalos aplinkai padarymo metu ir kuri būtų buvusi, jeigu žala aplinkai nebūtų padaryta.
39. Aplinkos apsaugos įstatymo 32 straipsnio 2 dalis yra bendroji nuostata, įtvirtinanti gamtos išteklių naudotojų ir ūkinę veiklą vykdančių asmenų pareigas imtis visų būtinų priemonių, kad būtų išvengta žalos aplinkai, o padarius žalos, atkurti aplinkos būklę ir atlyginti visus nuostolius. Kaip matyti, aplinkos apsaugą reglamentuojantys teisės aktai kaip prioritetinę aplinkos apsaugos pažeidimų pašalinimo priemonę nustato pirminės aplinkos būklės atkūrimą.
40. Nagrinėjamu atveju byloje susidarė situacija, kai ieškovui kreipusis į teismą dėl žalos, padarytos jam nuosavybės teise priklausančiam žemės sklypui, atlyginimo priteisimo iš sklypo dalis išsinuomojusios atsakovės, bylos nagrinėjimo metu atsakovė tapo nemoki ir jai buvo iškelta bankroto byla. Kaip jau minėta, iškėlus bankroto bylą nemokumo administratoriui kyla pareiga sutvarkyti atliekas, užterštą gruntą ir dirvožemį. Kaip pagrįstai byloje nurodė apeliacinės instancijos teismas, ši pareiga yra susijusi su viešuoju interesu, o jos tikslas yra užtikrinti, kad likvidavus nemokų ūkinę veiklą vykdžiusį juridinį asmenį būtų įgyvendinta Aplinkos apsaugos įstatymo principinė nuostata dėl žalos gamtai pašalinimo ir aplinkos pirminės būklės atkūrimo.
41. Teisėjų kolegija pažymi, kad ne visais atvejais statybinių atliekų panaudojimas vykdant veiklą yra neteisėtas. Statybinių atliekų tvarkymo taisyklių patvirtintų Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2006 m. gruodžio 29 d. įsakymu Nr. D1-637, 16 punkte nustatyti atvejai, kada galima panaudoti nepašalintas nepavojingas statybines atliekas. Vis dėlto byloje įsiteisėjusiu apeliacinės instancijos teismo sprendimu konstatuota, kad šiuo atveju ieškovo žemės sklype statybinių atliekų panaudojimas įrengiant aikšteles su nuvažomis neatitiko nė vieno iš pirmiau nurodytame teisės akte nustatytų statybinių atliekų panaudojimo leistinumo atvejų.
42. Nors Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2018 m. gruodžio 11 d. nutartyje civilinėje byloje [Nr. e2A-649-790/2018](#) nustatyta atsakovės prievolė atlyginti nuostolius dėl žemės sklypo užteršimo ir jo pirminės būklės atkūrimo, tačiau, priešingai nei nurodo ieškovas, ši nutartis neturi prejudicinės galios. Kasacinio teismo išaiškinta, kad, kai byla grąžinama siekiant, jog žemesnės instancijos teismas papildomai aiškintųsi, išnagrinėtų ir nustatytų tam tikras faktines aplinkybes, tai antrojo (pakartotinio) bylos nagrinėjimo metu teismas gali pateikti kitokius taikytinas teisės išaiškinimus, jeigu teismas nustatė kitas faktines aplinkybes, reikšmingai besiskiriančias nuo aplinkybių, nustatytų iki bylos grąžinimo, arba jei, atsižvelgiant į konstitucinius teismų jurisprudencijos keitimo pagrindus, yra teisinis pagrindas ir būtinumas keisti ankstesnę teismų praktiką tokios kategorijos bylose (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. sausio 10 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-128/2014](#); 2015 m. lapkričio 10 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-518-706/2015](#); 2017 m. birželio 22 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-275-469/2017](#), 29 punktas, 2021 m. kovo 10 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-8-313/2021](#), 26 punktas, ir kt.).
43. Šiuo atveju pakartotinio bylos nagrinėjimo pirmosios instancijos teisme metu bylos faktinės aplinkybės iš esmės pasikeitė, kadangi atsakovei buvo iškelta bankroto byla, o jos interesams atstovauti pradėjo nemokumo administratorė. Atsakovei iškėlus bankroto bylą būtent teismo paskirtai nemokumo administratoriui kilo pareiga sutvarkyti ieškovui priklausančio žemės sklypo dalis, užterštas statybinėmis atliekomis dėl atsakovės ketintos vykdyti ūkinės veiklos, taip atkuriant aplinkos būklę iki pirminės padėties ir užtikrinant viešojo intereso apsaugą. Ši pareiga kyla būtent dėl neteisėto statybinių atliekų panaudojimo ieškovo žemės sklype, kurį tuo metu teisėtu pagrindu valdė atsakovė, siekdama jame vykdyti ūkinę komercinę veiklą. Todėl neteisėto statybinių atliekų panaudojimo faktas šiuo atveju lemia, kad pareiga atkurti pirminę žemės sklypo būklę kilo būtent nemokumo administratoriui, kaip atsakovei atstovaujančiam asmeniui bankroto procese. Taip iš esmės užtikrinamas pirmiau nurodytų Aplinkos apsaugos įstatymo nuostatų, įpareigojančių teršėją atkurti pirminę aplinkos būklę, įgyvendinimas.
44. Teisėjų kolegijos vertinimu, ieškovo kasacinio skundo argumentai, kuriais teigiama, kad teismai nepagrįstai tenkino atsakovės savarankišką reikalavimą dėl įpareigojimo sutvarkyti ieškovo žemės sklypą be ieškovo sutikimo, galėtų būti vertinami kaip teisiškai pagrįsti tuo atveju, jeigu statybinių atliekų panaudojimas ieškovo žemės sklype būtų buvęs teisėtas ir galimas aplinkos apsaugos reikalavimų prasme. Tokiu atveju tai reikštų atsakovei išnuomoto žemės sklypo būklės atkūrimą iki padėties, buvusios iki nuomos teisinių santykių atsiradimo, t. y. atsakovės sutartinės atsakomybės taikymą. Tačiau, remiantis jau minėtomis Aplinkos apsaugos įstatymo nuostatomis, šis specialus teisės aktas nustato aiškius teisės gynimo būdus, o aplinkos būklės atkūrimas, kaip prievolės įvykdymas natūra, laikytinas prioritetiniu. Tai kyla tiek iš viešosios teisės, tiek iš viešojo intereso apsaugos, kurio ir siekiama įpareigojant teršėją atkurti užterštos aplinkos būklę iki pirminės būklės, o tik to neįvykdžius arba nesant galimybių atkurti aplinkos būklės iki pirminės padėties, galimas civilinės atsakomybės taikymas.
45. Vis dėlto, byloje nustačius žemės sklypo užteršimo faktą, taip pat atsakovei iškėlus bankroto bylą, nemokumo administratoriui nustatytos pareigos sutvarkyti atliekas, užterštą dirvožemį ir gruntą vykdytas tampa prioritetinis, siekiant užtikrinti tiek viešąjį interesą, tiek visuomenės interesą į saugią ir švarią aplinką likviduojant teršėją.
46. Teisėjų kolegija neturi pagrindo sutikti su ieškovo kasacinio skundo argumentu, kad, leidus nemokumo administratoriui sutvarkyti ieškovui priklausančią žemės sklypą, bus pažeisti kreditorių interesai, nes nemokumo administratorė dar iki pirmojo kreditorių susirinkimo siekia išleisti nemokaus juridinio asmens lėšas, nors baudžiamajame procese nustatytas sklypo dalį užteršęs kaltininkas.
47. Visų pirma, byloje nustatyta, kad nors ieškovui priklausančioje žemės sklypo dalyje faktiškai aikšteles su nuvažomis įrengė UAB „Gintrėja“, tačiau tai buvo padaryta vykdant atsakovės užsakymą. Taigi, žemės sklypo dalys statybinėmis atliekomis buvo užterštos nuomos sutarčių galiojimo laikotarpiu būtent nuomininkės (atsakovės) iniciatyva, o 2016 metais atsakovė, nutraukusi nuomos sutartį, žemės sklypo būklės iki pirminės padėties neatkūrė. Todėl būtent jai, kaip teršėjai, kyla pareiga sutvarkyti ieškovui priklausančios žemės sklypo dalies, užterštos statybinėmis atliekomis, grunta ir atliekas. Tokia pareiga, kaip minėta, atsirado iš atsakovės ketintos vykdyti ūkinės komercinės veiklos ir su tuo susijusios pasekmės turi būti galutinai išsprendžiamos atsakovės bankroto procese. Be to, byloje nėra duomenų, kad teisės aktų nustatyta tvarka dėl ieškovui priklausančio sklypo dalies užteršimo kaltais būtų pripažinti kiti asmenys.

48. Antra, vien patvirtinus ieškovo finansinį reikalavimą (dėl atliekų sutvarkymo išlaidų), nebūtų užtikrinta, kad bankroto proceso metu gautų lėšų, jas paskirsčius proporcingai tarp atsakovės kreditorių, pakaks ieškovo žemės sklypo būklei atkurti iki pirminės padėties. Tokiu atveju, teisėjų kolegijos vertinimu, nebūtų užtikrinta viešojo intereso apsauga, kurios siekiama JANI 66 straipsnio 1 dalies 15 punkte nustatyta pareiga nemokumo administratoriui. Pažymėtina, kad šios pareigos vykdymas yra nemokumo administratoriaus pareiga, kurios atlikti negali būti įpareigojami kiti subjektai. Priešingas minėtos pareigos vykdymo aiškinimas būtų nesuderinamas su nemokumo administratoriaus atliekamomis funkcijomis ir pareigų vykdymu.
49. Teisėjų kolegija pažymi, kad iš atsakovės atsiliepime nurodytų argumentų matyti, jog šiuo metu teismų leidimas atlikti ieškovui priklausančio žemės sklypo sutvarkymo darbus be ieškovo sutikimo yra įvykdytas ir šis žemės sklypas buvo sutvarkytas dar iki Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. kovo 19 d. nutarties Nr. DOK-1320, kuria, be kita ko, buvo sustabdytas Kauno apygardos teismo 2020 m. lapkričio 9 d. nutarties ir Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2021 m. vasario 9 d. nutarties vykdymas tol, kol byla bus išnagrinėta kasacine tvarka, priėmimo. Nors kasaciniame skunde ieškovas nurodo, kad vien tik aplinkos būklės atkūrimas iki pirminės būklės dar nereikia, kad tuo bus atlyginti visi ieškovo nuostoliai, tačiau šioje byloje ieškovas prašoma nuostolių atlyginimą grindė išlaidomis, reikalingomis žemės sklypo pirminei būklei atkurti. Todėl teisėjų kolegija, nustačiusi, kad teismo sprendimu nustatytas įpareigojimas, kurio iš esmės alternatyviu būdu apgintos ir ieškovo teisės dėl žemės sklypo pirminės padėties atkūrimo, yra įvykdytas iki bylos nagrinėjimo kasacine tvarka pradžios, plačiau nepasisako dėl ieškovo kasaciniame skunde nurodytų argumentų dėl jam galimai padarytos žalos atlyginimo.
50. Atsižvelgdama į pirmiau išdėstytas aplinkybes ir motyvus, teisėjų kolegija konstatuoja, kad ieškovo kasacinio skundo argumentai nesudaro pagrindo naikinti teisėto ir pagrįsto apeliacinės instancijos teismo procesinio sprendimo. Todėl ieškovo kasacinis skundas atmestinas kaip nepagrįstas.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

51. Šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas, iš antrosios šalies priteisiamas bylinėjimosi išlaidų atlyginimas ([CPK 93 straipsnio](#) 1, 2 dalys). Nagrinėjamu atveju netenkinus ieškovo kasacinio skundo, laikytina, kad priimtas sprendimas atsakovės naudai.
52. Atsakovė BUAB „Vilkveja“ prašo priteisti iš ieškovo R. Ž. 800 Eur bylinėjimosi išlaidų, patirtų kasaciniame teisme, atlyginimą. Nagrinėjamu atveju atsakovė pateikė 2021 m. kovo 22 d. atstovavimo sutartį, taip pat 2021 m. balandžio 16 d. sąskaitą už teisinės paslaugas Nr. 21/04/16, tačiau byloje nėra duomenų, kad ši sąskaita būtų buvusi apmokėta. Todėl, nesant duomenų apie atsakovės patirtų bylinėjimosi išlaidų realumą, šių išlaidų atlyginimas atsakovei iš ieškovo nepriteistinas ([CPK 98 straipsnio](#) 1 ir 3 dalys).
53. Remiantis Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. lapkričio 10 d. pažyma apie išlaidas, susijusias su procesinių dokumentų įteikimu, priteistinos bylinėjimosi išlaidos valstybės naudai sudaro 6,53 Eur. Šiuo atveju jų atlyginimas valstybės naudai priteistinas iš ieškovo R. Ž. ([CPK 96 straipsnio](#) 2 dalis).

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 1 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

nutaria:

Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. vasario 9 d. nutartį palikti nepakeistą.

Priteisti iš ieškovo R. Ž. (*duomenys neskelbtini*) valstybės naudai 6,53 Eur (šešis Eur 53 ct) bylinėjimosi išlaidų, susijusių su procesinių dokumentų įteikimu, atlyginimo. Valstybei priteista suma mokėtina į Valstybinės mokesčių inspekcijos (j. a. k. 188659752) biudžeto pajamų surenkamąją sąskaitą, įmokos kodas – 5660.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjos Alė Bukaviniene

Gražina Davidonienė

Egidija Tamošiūnienė